

TEKST: WILLEM BLONK

Op 3 april a.s. is het 15 jaar geleden dat de Rotterdamse musicus Addie de Jong, geboren in 1941, zeer plotseling overleed. Addie was cantor-organist in de Goede Herderkerk te Rotterdam; hij woonde in Vlaardingen en was daar ook beiaardier. Hij was een veelzijdig en enthousiast musicus, een bijzonder sympathiek en bescheiden mens met een brede muzikale blik.

Addie de Jong en zijn Marcus Passie

ten in zijn compositie-oeuvre. De cantorij van de Goede Herderkerk voerde het werk onder zijn leiding tweejaarlijks uit. Nu, in 2012, wordt het opnieuw uitgevoerd en tevens in druk uitgegeven. Voldoende redenen voor de redactie van Vocaal er aandacht aan te besteden.

Bezetting

De tekst van deze Marcus Passie is letterlijk die uit de hoofdstukken 14 en 15 van het Marcusevangelie, de oudste versie van het verhaal van Jezus' lijden en sterven. De vertaling die hij gebruikte is de NBG-vertaling uit 1951 - deze wordt op de voet ge-

volgd. Addie de Jong koos voor een originele bezetting van de rol van de Evangelist: het verhaal wordt verteld door een sopraan, begeleid door een strijkorkest. Zo ontstaan grote contrasten met de rollen die door mannen gezongen worden. Jezus zelf wordt door een bas vertolkt met begeleiding op alleen orgel. Fluit, hobo en cello zijn de instrumenten die klinken bij de woorden van Petrus en Judas (tenor), Pilatus en de hogepriester (bas). Een tweede sopraan vertolkt de rol van het dienstmeisje bij Petrus' verloochening. Alle groepsteksten, de 'volkskoren', worden gezongen met be-

1. Inleiding

Moderato

Fluit

Hobo

Sopraan
Alt

Tenor
Bas

Viool I

Viool II

Altviool

Cello

Orgel

geleiding van het volledige orkest, waarin overigens behalve strijkers alleen de al genoemde fluit en hobo spelen. Een heel groot verschil met de *Passionen* uit de tijd van Bach is dat er in deze passie geen aria's klinken. Net als overigens in andere twintigste-eeuwse passiecomposities van mensen als Willem Vogel en Wim Ruessink. Die houden ook de vaart in het verhaal. Wel is er een groot aantal koralen, traditioneel maar smaakvol gezet voor vierstemmig koor. Daarbij is het niet ondenkbaar het publiek of zo u wilt de gemeente, te laten meezingen.

Stijl

Het hoeft geen betoog dat de stijl van het werk voortvloeit uit een vruchtbare combinatie van Addie de Jong's grote liefde voor Bach en zijn romantische bevlogenheid.

Je proeft die inspiratie door het hele stuk, ook in volstrekt traditionele noten. Maar hij was ook een echte twintigste-eeuwer, een kerkmusicus die zeker blij was met de verworvenheden van het Liedboek voor de Kerken dat in 1973 de bundel-1938 verving. Om met zijn Goede Herder Cantorij in de liturgie te kunnen functioneren, wist hij een tweede orgel op het liturgisch centrum van de kerk te realiseren. Inclusief een elektrische verbinding met Hoofdwerk en Pedaal van het grote orgel, dat achter in de kerk op de orgelgalerij staat. Dit als illustratie van zijn behoefte om met zijn koor echt eigentijds kerkmuziek te maken.

Hij verwerkte dan met graagte de teksten van de gezangen uit het Liedboek. De geliefde lijdensgezangen 177 en 180 komen vaker terug,

met - handig - steeds dezelfde koorzetting. Op de zalving door Maria Magdalena wordt gereflecteerd met Gezang 178 vers 2 en rond het Laatste Avondmaal staan twee strofen van Gezang 355 gegroepeerd. Het geliefde Gezang 195 besluit de Passie, met het slot van vers 5 in indrukwekkend-majeur.

Daar bovenop komt dat hij in de Marcus Passie ook toen geheel nieuwe gezangen uit het Liedboek gebruikte. Gezang 83 vers 2 - 'O Heer, heb mededogen' - besluit deel I en met een uitgebreide, eigentijdse bewerking van Gezang 194 - 'Dag, zo bitter en zo goed' - opent deel II. De strofen hiervan worden afwisselend door alleen de sopranen en vierstemmig homofoon gezongen, begeleid door afgewogen, smaakvolle strijkerslyriek, fluit en hobo. Een andere verworvenheid van de

D

Fluit

Hobo

Viool I

Viool II

Altviool

Cello

Sopraan Alt

Tenor Bas

Orgel

Alten 8va Niet op het feest, niet op het feest, niet op het feest,

Alt + Bas op - dat er geen

twintigste-eeuwse kerkmuzikale heroriëntatie is de vrijere ritmiek. Melodieën werden in de aanloop naar het Liedboek weer volledig op de tekst geschreven en dat impliceert dat er veel meer afwisseling in maatsoorten nodig werd. Deze maatwisselingen komen zeer veelvuldig voor in het stuk en ondersteunen overal de tekst op een manier waaruit veel vakmanschap blijkt.

In de instrumentale inleidingen van de beide delen en de Passacaglia voorafgaand aan de begrafenis is dan wel weer een soort twintigste-eeuwse barokstijl (en zonder 'foute noten') te horen. Daarmee past het stuk goed in onze tijd, met alle in kerkelijke kring opkomende hang naar de oude vertrouwde muzikale taal. Soms denk ik daarbij dat liedjes-

schrijvers een duik in de prullenbak van Mendelssohn genomen hebben. Maar dat gevoel krijg ik bij deze Marcus Passie in het geheel niet.

Binnen deze vertrouwde taal kon Addie veel uitdrukken. Dat was vaak in zijn orgel improvisaties te horen. Maar ook details in dit grote stuk zijn opvallend. Bijvoorbeeld hoe Pilatus zingt: *Wilt gij dat ik u de koning der Joden loslaat?* De portatonoten suggereren subtiel iets van zijn huichelachtigheid. Hetzelfde effect bereikt hij met de als het ware té uitbundige majeurcadens op 'geloven' als de menigte zingt: 'Laat de Christus, de koning van Israël, nu afkomen van het kruis. Dat wij het zien en geloven.' Ook verder is het koordeel beeldend en treffend geschreven. Je zit als koorzanger helemaal in het verhaal.

Moeilijkheidsgraad

Binnen de vertrouwde schaal van 1 tot en met 5 zou ik de moeilijkheidsgraad taxeren als 2 à 3. Eén enkele keer stuurt de componist de sopraan naar een korte hoge a, dan wel ondersteund door het volle orkest. De g" komt wel wat vaker voor, maar

het stuk zal als geheel zeker niet als 'hoog' ervaren worden. De tenorpartij is wel wat vaker in hogere regionen te vinden. Het koordeel is niet heel groot, vooral door de beknoptheid van de volkskoren. Een heel ambitieus koor zou het koordeel te klein kunnen vinden. Maar ja, in Bach's Matthäus zit je als koorzanger toch ook veel naar de solisten te luisteren... Een normaal, laagdrempelig gemengd koor zal er juist veel plezier aan kunnen beleven. Het is gewoon goede, haalbare en verantwoorde passie-muziek, geschikt voor kerkdiensten en concerten.

Medio 2012 moet het werk op de markt zijn. De volledige partituur zal rond de 200 pagina's bevatten en ca. € 25,- kosten. Uitgeverij Proza Musica biedt 25% korting aan voor wie vooraf intekent op de volledige partituur.

Ga voor meer informatie en geluidsfragmenten naar de website www.prozamusica.nl. Bestellen kan ook via de KCZB.

Wie het werk eerst wil horen kan dit voorjaar twee keer terecht in Rotterdam: op zondagavond 25 maart om 19.00 uur in Open Hof, Hesseplaats 441, en op zaterdagavond 31 maart om 20.00 uur in de Oude Kerk van Rotterdam-Charlois.